

BASS VA ACONSEGUIR UNA IMATGE EMBLEMÀTICA DE CADA PEL·LÍCULA

Imma Merino

Periodista

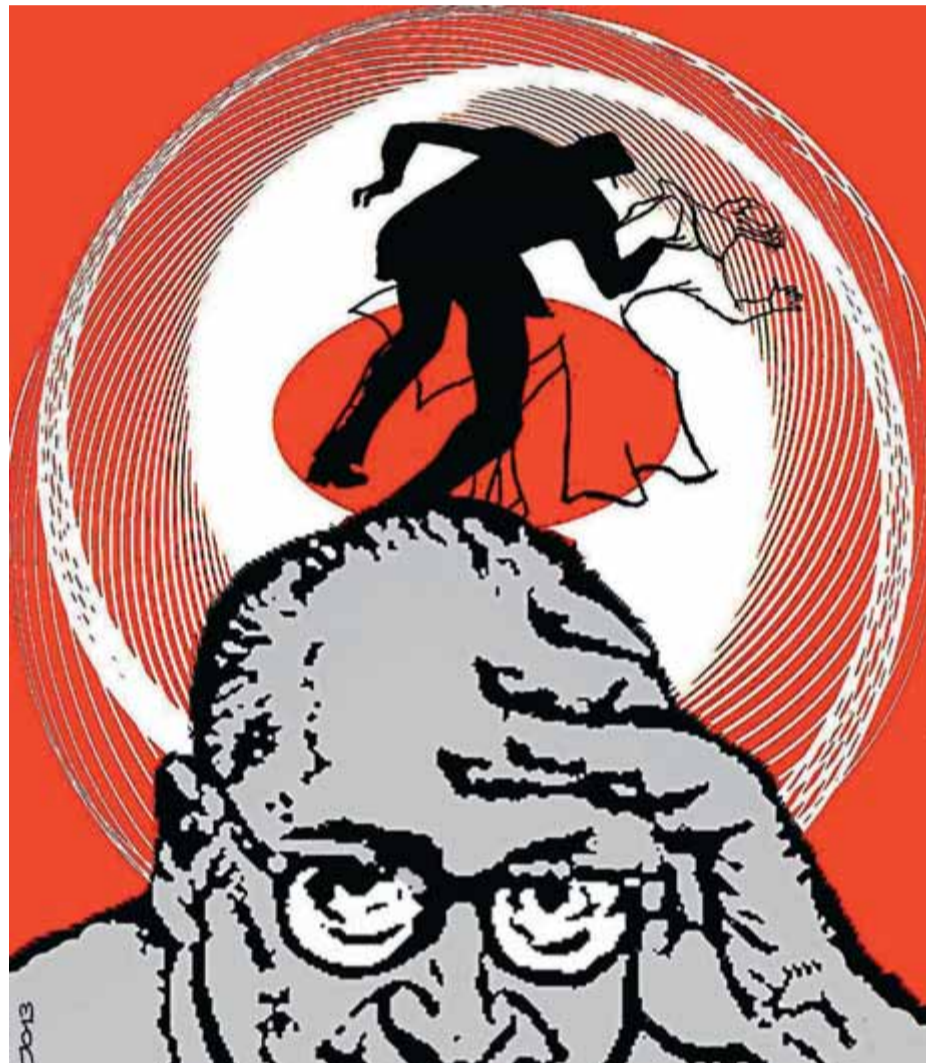
ELS MIRALLS DE LA FICCIO

L'espiral interminable de Saul Bass

El passat 8 de maig va complir-se el 93è aniversari del naixement de Saul Bass. No era, doncs, cap centenari. Ni tampoc cap altra efemèride significativa, però Google va dedicar-li la capçalera amb un *doodle* que va elaborar a partir d'alguns dels títols de crèdit més memorables del dissenyador gràfic nord-americà. Així, doncs, era possible identificar el braç estilitzat de *L'home del braç d'or* i el cadàver desmembrat d'*Anatomia d'un assassinat*, totes dues d'Otto Preminger; la figura que representa *Espàrtac*, interpretat per Kirk Douglas amb la direcció de Stanley Kubrick; la silueta dels edificis de Nova York que emmarquen els balls i les lluites urbanotribals de *West Side Story*, de Robert Wise; el mapa relatiu al viatge de *La volta al món en 80 dies*, en què el dissenyador va esplaiar-se en els seus títols de crèdit més llargs (sis minuts), que són el millor de l'encantadora pel·lícula amb la qual Michael Anderson va adaptar la novel·la de Jules Verne; els llums intermitents de la marquesina de *Casino*, de Martin Scorsese; les línies verticals de *Perseguit per la mort* i les verticals de *Psicosi*, sense oblidar les espirals que surten de l'ull de *Vertigen*, de Hitchcock.

TOTS AQUESTS REFERENTS invocats en el *doodle* de Google són obres mestres dels títols de crèdit cinematogràfics, que van revolucionar-los en la mesura que, transcendint la funció merament informativa, van adquirir una dimensió narrativa, simbòlica i artística. Saul Bass va aconseguir una imatge emblemàtica de cada pel·lícula: evocant la història de manera metafòrica, dona la clau per entrar-hi i persisteix en la memòria visual de l'espectador. Però, a més, i encara que estiguin íntimament lligats als films respectius, els títols de crèdit de Bass són identificables en ells mateixos.

OTTO PREMINGER va ser el descobridor per al cinema d'aquest dissenyador gràfic en proposar-li que realitzés el cartell de *Carmen Jones*, la seva particular revisió del mite de Carmen passat pel filtre de l'òpera de Bizet i ambientat en un microcosmos afroamericà. Era el 1954. Un any després, amb *L'home del braç d'or*, Bass va crear una imatge essencial definitiva del seu estil: el disseny d'un braç que concentra la triple condició del protagonista (Sinatra) com a músic, jugador de pòquer i addicta a l'heroïna. Bass va continuar treballant amb Preminger, però hi va haver altres cineastes que, fins a l'any 1996 en què va morir, van demanar la seva col·laboració. Un va ser Alfred Hitchcock, que va encertar-la quan va proposar-li els títols de crèdit de *Vertigen*. Tota la complexitat d'aquest film inabastable, el millor de la història del cinema segons els crítics convocats en la present decada per la revista *Sight and Sound*, es concentra suggestivament en les imatges que contenen els títols de crèdit i

JORDI SOLER

que comencen amb un llavi femení moradenc. Delllavi es passa a uns ulls que primer miren cap a la dreta i després cap a l'esquerra. La imatge es concentra en l'ull esquerre, que s'envermelleix, i hi entra a dins fins a internar-se en la pupila, de la qual, com si emergissin d'un abisme, boten formes en espiral de diversos colors que envaeixen tota la pantalla.

A propòsit dels títols de crèdit de 'Vertigen', que es projectarà en còpia restaurada al festival de Canes

LES IMATGES DELS TÍTOLS DE CRÈDIT de *Vertigen* conclouen amb un retorn a l'ull mentre emergeix el nom d'Alfred Hitchcock. Tot s'apunta en aquestes imatges inicials dissenyades per Bass. L'ull, del qual finalment surt el nom del director demiürg que maneja els fils de la trama, remet a la idea del cinema com a fascinació de la mira-

da que *Vertigen* explora d'una manera profunda i autoconscient. Scottie (James Stewart) resta fascinat davant d'una imatge —la d'una dona que, de fet, no existeix: és una representació— que segueix obsessivament pels carrers de San Francisco. Scottie viu una experiència vertiginosa i emocionalment devastadora, i es perd ell mateix en una espiral que l'arrossega cap a l'abisme.

HI HA UNA ESCENA CÈLEBRE de *Vertigen* en què Madeleine —la dona idealitzada que no és més que una imatge— mira una pintura d'una hipotètica avantpassada seva. La càmera l'enfoca des de darrere per mostrar el seu monyo en espiral, anunciat pel disseny gràfic de Bass. Madeleine desapareix, però perdura com un fantasma que Scottie vol rescatar del món dels morts: la seva *resurrecció* no es consuma fins que Judy —que havia representat Madeleine— accedeix a fer-se de nou el monyo en espiral. Qui va representar Judy i Madeleine serà present d'aquí uns dies a Canes per assistir a la projecció de la còpia digitalment restaurada de *Vertigen*. Kim Novak és l'última supervivent representativa d'un film que fa que la seva imatge (una representació) sigui immortal. Per festejar-ho, oficiarà aquesta missa solemne cinematogràfica.

'Michael Kohlhaas'

Àngel Quintana

Professor i periodista

Perdut entremig de l'allau de mediocritat mediàtica que envolta les publicacions de la diada de Sant Jordi, hi ha un petit llibre, un clàssic de la literatura alemanya, que ha vist la llum traduït al català per Jaume Creus: *Michael Kohlhaas* de Henrich Von Kleist (L'Avenç Edicions). El llibre, escrit en plena època romàntica, ens diu més coses sobre el món actual i la crisi de valors que no pas moltes preteses obres adscrites a les oscil·lacions del present. El relat arrenca en el moment en què un marxant es dirigeix a la fira de Dresden per vendre els seus cavalls. L'home és interceptat pel senyor feudal, que se li'n riu, i li exigeix una alta penyora per poder passar. Quan aconsegueix tornar es troba que els cavalls que ha deixat de penyora han estat maltractats i l'home demana justícia. Henrich Von Kleist es basa en uns fets històrics que varen tenir lloc al segle XVI per tal de construir una faula sobre un personatge que creu en la justícia, però que es troba que els mecanismes de l'Estat actuen de manera arbitrària i que no tenen en compte els raonaments de la seva demanada. L'home durà a terme una revolta personal que estarà marcada per la seva indignació i per la necessitat de posar en crisi una legislació que no funciona. El protagonista sorgeix com un individu que creu en les lleis però que se sent decebut per la manera com s'apliquen. La seva integritat el porta a la revolta, perquè acaba valorant el poder diví per sobre del poder d'un Estat en què ha cregut però que no li sap donar respostes. *Michael Kohlhaas* parla de la corrupció, dels abusos de poder i de la necessitat de la revolta. L'any 1969, l'alemany Volker Schlöndorff va fer-ne una primera versió cinematogràfica que començava amb unes imatges documentals del Maig del 68 i de les revoltes que havien tingut lloc al llarg de la dècada. Dins del marc del festival de Canes es presentarà una nova adaptació de la novel·la, dirigida pel cineasta francès Arnaud de Pallières, amb un repartiment que estarà encapçalat per l'actor danès Mads Mikkelsen, Bruno Ganz i Sergi López. La nova versió, que actualitzarà aquest gran clàssic del romanticisme, promet buscar noves correspondències entre el pes del conte moral i la situació actual en què, de manera progressiva, s'està duent el pas de la indignació cap al territori més conflictiu de la ira.